

**Aandachtspunten bij de verdere behandeling
asielwetsvoorstellen en het amendement
'strafbaarstelling onrechtmatig verblijf'**

**Publieks-
samenvatting**

Strafbaarstelling van onrechtmatig verblijf werkt averechts

De Adviesraad Migratie heeft grote twijfels bij een nieuwe wetwijziging die ervoor zorgt dat mensen die geen toestemming hebben om in Nederland te zijn (mensen zonder verblijfsrecht), strafbaar worden. De adviesraad vindt deze maatregel onnodig, moeilijk uitvoerbaar en schadelijk voor zowel de samenleving als voor mensen zonder verblijfsrecht. Daarom denken wij dat het verstandiger is om de wijziging niet door te voeren.

Achtergrond

In juli 2025 nam de Tweede Kamer nieuwe asielwetten aan. Daarbij werd ook gestemd vóór een aanpassing die zegt dat mensen die zonder verblijfsrecht in Nederland zijn, voortaan strafbaar zijn. De Tweede Kamer besloot dit via een zogenaamd amendement. Dat is een wijziging van het oorspronkelijke wetsvoorstel. Normaal wordt er bij nieuwe wetten eerst advies gevraagd aan diegenen die de wet moeten uitvoeren. En ook aan organisaties die adviseren over wetgeving, zoals de Adviesraad Migratie. Voor het amendement is dat niet gebeurd.

Nadat het amendement was aangenomen, kwamen er veel vragen. Die vragen gingen vooral over de vraag of hulp aan mensen zonder verblijfsrecht dan ook strafbaar zou worden. De minister van Asiel en Migratie heeft daarover advies gevraagd aan de Raad van State. Dat is het belangrijkste adviesorgaan van de overheid. De Raad van State zei: dit amendement zorgt er inderdaad voor dat hulp aan mensen zonder verblijfsrecht strafbaar wordt. De minister is nu bezig om het wetsvoorstel aan te passen zodat het verlenen van hulp niet strafbaar is. Maar de rest van de maatregel ligt nog steeds op tafel. De Adviesraad Migratie geeft nu alsnog advies over de hele maatregel.

Is deze maatregel wel nodig?

Volgens de makers van het amendement zorgen mensen zonder verblijfsrecht voor veel overlast, criminaliteit en kosten voor de samenleving. Door hun verblijf strafbaar te maken, hopen de makers dat deze mensen snel Nederland verlaten. Maar volgens de Adviesraad Migratie bestaat er al een systeem om iets te doen tegen mensen zonder verblijfsrecht die overlast veroorzaken of een gevaar vormen. Zo kan iemand 'ongewenst' worden verklaard en in sommige gevallen strafrechtelijk worden vervolgd. De regels hiervoor zijn dit jaar zelfs uitgebreid. Dat betekent dat extra strafbaarstelling eigenlijk niets toevoegt aan wat al mogelijk is.

Problemen in de uitvoering

De politie en rechters zullen veel extra werk krijgen als deze maatregel wordt ingevoerd. De politie heeft al gezegd dat dit ten koste zal gaan van andere belangrijke taken. Er is namelijk een tekort aan personeel. Ook kost het extra tijd en rechters om alle nieuwe rechtszaken te behandelen.

Problemen met Europees recht

Europees recht zijn de regels waar alle Europese lidstaten zich aan moeten houden. Nederland heeft zelf meegewerkt aan het maken van deze regels. Eén belangrijke EU-regel zegt dat landen eerst moeten proberen om iemand zonder verblijfsrecht terug te sturen naar zijn of haar eigen land. Pas als dat terugsturen niet lukt, mag er een straf worden opgelegd. Maar in de wetswijziging wordt niet uitgelegd hoe die volgorde (eerst terugsturen, daarna eventueel straffen) wordt aangehouden. Daardoor is het onduidelijk of Nederland zich wel aan Europese regels houdt. Als Nederlandse regels in strijd zijn met Europese regels, leidt dat tot problemen. Uiteindelijk zullen Europese rechters dan zeggen dat Nederland zijn regels weer moet aanpassen.

Gevolgen voor de samenleving

Iedereen die in Nederland is heeft recht op de belangrijkste dingen om goed te kunnen leven, zoals zorg en onderwijs. Maar de strafbaarstelling kan ervoor zorgen dat mensen zonder verblijfsrecht deze hulp gaan vermijden uit angst voor straf. Dat betekent dat ze misschien niet naar de dokter durven, of hun kinderen niet naar school durven te sturen. Ook kunnen ze bang zijn om naar de politie te gaan. Dat is slecht voor hun gezondheid en veiligheid, en ook slecht voor de samenleving.

De politie zelf denkt dat deze mensen misschien eerder in de criminaliteit belanden, bijvoorbeeld omdat ze geen andere manier hebben om geld te verdienen. Ze kunnen ook sneller zelf slachtoffer worden. En als mensen bang zijn om contact te hebben met hulpverleners of de politie, dan wordt het ook moeilijker om hen op te sporen en terug te sturen naar hun eigen land. Als dat gebeurt, dan doet de maatregel dus precies het tegenovergestelde van wat het wilde bereiken.

Hulpverlening strafbaar?

Het amendement in de huidige vorm maakt ook het bieden van hulp aan mensen zonder verblijfsrecht strafbaar. Bijvoorbeeld voor artsen, leraren of maatschappelijke organisaties. Dat gaat in tegen de principes van menselijke waardigheid en Europese regels. De onduidelijkheid hierover heeft tot nu toe voor veel onrust gezorgd.

Geen zorgvuldige aanpak

De Adviesraad Migratie vindt dat deze wetswijziging te snel en zonder goed onderzoek is doorgezet. Belangrijke deskundigen zijn niet om advies gevraagd. Er lijkt ook niet echt goed te zijn nagedacht over de gevolgen. De Raad van State heeft al eens gezegd dat voor zulke ingrijpende voorstellen meer tijd moet worden genomen, zodat er eerst advies kan worden gegeven.

Dus: niet doen

De strafbaarstelling van mensen zonder verblijfsrecht is volgens de Adviesraad Migratie onnodig, slecht doordacht en schadelijk. De maatregel draagt weinig bij aan wat nu al kan, kost veel extra werk voor de politie en rechters, en kan zelfs zorgen voor meer problemen. Daarom adviseert de Adviesraad Migratie om deze wijziging niet in te voeren.